

Podstawa programowa

edukacja dla bezpieczeństwa, etap III, zakres podstawowy, rok szkolny, od którego obowiązuje: 2024 / 2025, oficjalna

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia ze zmianami z dnia 28 czerwca 2024 r.

Cele kształcenia - wymagania ogólne:

- I. Bezpieczeństwo państwa.
- II. Przygotowanie do działań ratowniczych w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń (wypadków masowych i katastrof).
- III. Podstawy pierwszej pomocy.
- IV. Edukacja obronna.

Zalecane warunki i sposób realizacji:

W ramach przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa uczniowie zdobywają wiedzę oraz umiejętności umożliwiające zrozumienie zróżnicowanej natury mechanizmów oraz zmiennych wpływających na szeroko pojmowane bezpieczeństwo państwa, ich dynamikę oraz wzajemne zależności wynikające m.in. ze struktury i funkcjonowania państwa oraz jego zagrożeń. Zadaniem nauczyciela jest też wyrabianie u uczniów nawyków i wpojenie im zasad działania ratowniczego w przypadku zagrożeń nadzwyczajnych (wypadków masowych, katastrof) oraz podstawowych zasad pierwszej pomocy.

Tempo zachodzących przeobrażeń powinno stanowić dla nauczyciela bodziec do stałego uzupełniania wiedzy, monitorowania zmian, w tym organizacyjno-prawnych, samodoskonalenia, tak aby przekazywane uczniom informacje były aktualne i rzetelne (ważna jest tu kontrola materiałów źródłowych innych niż podręcznik oraz materiałów opracowanych dla nauczyciela, a także dbałość o wiarygodność informacji). Osiągnięcie przez uczniów umiejętności praktycznego udzielania pierwszej pomocy wymaga realizacji zajęć w blokach po dwie godziny lekcyjne. W celu zapewnienia efektywnej nauki przedmiotu klasę należy podzielić na grupy o liczebności nie większej niż 15 uczniów, w szczególności podczas ćwiczeń z resuscytacji krążeniowo-oddechowej, postępowania z osobą nieprzytomną oraz opatrywania ran, złamań i krwotoków. Ćwiczenia na manekinach szkoleniowych wymagają zapewnienia odpowiednich warunków oraz środków higieny i dezynfekcji (mycie rąk, wymiana worków oddechowych w manekinach, używanie środka odkażającego i maseczek). Ze względów bezpieczeństwa uczniowie nie mogą wykonywać ćwiczeń, które mogłyby spowodować przeciążenie kręgosłupa. Dlatego niedozwolone jest podczas zajęć ćwiczenie dźwigania uszkodzonych w ramach doraźnej ewakuacji z miejsca zdarzenia. Osiągnięcie przez uczniów umiejętności składania i rozkładania broni, jak również prowadzenie zajęć ze strzelectwa powinno być realizowane przy użyciu różnego rodzaju broni. Wymaga to współpracy z jednostkami wojskowymi lub organizacjami proobronnymi. Zajęcia mogą być realizowane przy użyciu środków własnych szkoły, jak również przez wykorzystanie strzelnic, strzelnic wirtualnych i laserowych znajdujących się w posiadaniu jednostek samorządu terytorialnego oraz innych podmiotów.

Należy uwrażliwić uczniów na cyberprzestępstwo, w tym cyberprzestępstwo militarne, przez odwołanie do wybranych aktów prawnych. Nauczyciel powinien też zachęcać uczniów do poszerzania wiedzy w zakresie cyberbezpieczeństwa. Lekcje w szkole powinny być uzupełniane innymi formami zajęć, wśród których wymienić można:

- 1) wizyty w instytucjach państwa, centrum zarządzania kryzysowego, straży pożarnej, Policji, stacjach pogotowia ratunkowego, jednostkach wojskowych czy organizacjach proobronnych
- 2) specjalistyczne obozy szkoleniowo-wypoczynkowe realizowane podczas ferii letnich lub krótsze, kilkudniowe kursy
- 3) wycieczki

- 4) zajęcia plenerowe
- 5) tworzenie wystaw prac własnych, klasowych i szkolnych, promujących właściwe zachowania w razie zagrożeń
- 6) zwiedzanie wystaw powiązanych z treściami przedmiotu
- 7) spotkania (np. udział w zajęciach), prelekcje, wykłady z pracownikami kluczowych instytucji bezpieczeństwa - Policji, Państwowej Straży Pożarnej i Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej oraz pracownikami straży miejskiej, pogotowia, kombatanami
- 8) udział w konkursach, których zakres jest zgodny bądź zbieżny z problematyką przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa.

Wskazane jest nawiązywanie współpracy między szkołami a lokalnymi jednostkami Policji, Państwową Strażą Pożarną, ośrodkami szkolenia, jednostkami wojskowymi i organizacjami proobronnymi, zarówno we wspomnianym zakresie prowadzenia zajęć, jak i udostępnianiu specjalistycznego sprzętu czy pomocy dydaktycznych. Ważne znaczenie w rozwoju ma też wychowanie mające na celu kształtowanie postawy patriotycznej oraz poczucia odpowiedzialności za dorobek minionych pokoleń. Trwający proces globalizacji we wszystkich obszarach życia generuje nowe problemy, zagrożenia, nakłania do stawiania pytań. Nauczyciel powinien stwarzać warunki sprzyjające swobodnej wymianie myśli i poglądów, dbając przy tym o zachowanie niezbędnej dyscypliny i porządek zajęć. Warunki bazowe do realizacji programu: pracownia lub klasa do prowadzenia zajęć z przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa o wielkości umożliwiającej aranżację do ćwiczeń praktycznych. Wskazane jest zaplecze lub zabezpieczone miejsce umożliwiający przechowywanie pomocy dydaktycznych, podstawowych materiałów i przyborów nauczyciela niezbędnych do prowadzenia zajęć oraz ewentualnych prac uczniów. Szkoła powinna posiadać sprzęt audiowizualny i prezentacyjny (komputer, rzutnik zamontowany na stałe lub przenośny), dostęp do Internetu. Jeżeli szkoła nie dysponuje pracownią przeznaczoną do realizacji przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa, w klasie, w której realizowane są zajęcia, powinny być zagwarantowane wymienione elementy bazowe.

Wymagania szczegółowe:

I.

Bezpieczeństwo państwa. Uczeń:

I.1)

identyfikuje wyzwania dla bezpieczeństwa indywidualnego i zbiorowego, kategoryzuje je, przypisuje im właściwe znaczenie w kontekście bezpieczeństwa lokalnego i bezpieczeństwa całego państwa,

I.2)

zna i wymienia zadania parlamentu, prezydenta, Rady Ministrów w dziedzinie obronności oraz elementy systemu obronnego państwa,

I.3)

omawia zadania, struktury organizacyjne oraz podstawowe uzbrojenie i wyposażenie Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej,

I.4)

rozumie istotę oraz zna elementy składowe systemu bezpieczeństwa, jego poszczególne instytucje, charakter związków między nimi,

I.5)

zna i określa zakres działania wybranych organizacji proobronnych, które zostały zdefiniowane w ustawie z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz. U. z 2024 r. poz. 248 i 834), zwanych dalej „organizacjami proobronnymi”,

I.6)

zna i wymienia nazwy formacji mundurowych układu pozamilitarnego państwa oraz wyjaśnia rolę i zadania tych służb w systemie bezpieczeństwa państwa,

I.7)

wymienia i uzasadnia geopolityczne, militarne i gospodarcze aspekty bezpieczeństwa państwa,

I.8)

zna i rozumie rolę świadczeń obywateli na rzecz obronności oraz zadań i kompetencji władz państwowych i samorządowych w tym zakresie,

- I.9)
rozróżnia zagrożenia czasu pokoju i czasu wojny,
- I.10)
podaje przykłady zarządzeń, jakie mogą wydać władze w związku z kryzysem,
- I.11)
orientuje się w podstawowych zasadach zarządzania kryzysowego i rozumie jego istotę, wyjaśnia znaczenie pojęć siatki bezpieczeństwa i infrastruktury krytycznej,
- I.12)
stosując właściwą terminologię, dokonuje analizy wybranych zjawisk społecznych (stany nadzwyczajne),
- I.13)
w zakresie zagrożenia terrorystycznego wyjaśnia pojęcie terroryzmu, wymienia przykłady skutków użycia środków biologicznych, chemicznych i wybuchowych oraz omawia zasady zachowania się w przypadku zdarzeń terrorystycznych (np. w razie wtargnięcia uzbrojonej osoby do szkoły, centrum handlowego),
- I.14)
wyjaśnia znaczenie cyberprzemocy, zna procedury postępowania w przypadku jej wystąpienia, wskazuje niewłaściwe zachowania dotyczące cyberprzemocy i wie, jaka powinna być na nie właściwa reakcja,
- I.15)
wyjaśnia znaczenie cyberzagrożeń w wymiarze cywilnym i potrafi je rozpoznać oraz zna procedury postępowania w przypadku ich wystąpienia.

II.

Przygotowanie do działań ratowniczych w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń (wypadków masowych i katastrof).

II.1.

Ochrona ludności i obrona cywilna. Uczeń:

II.1.1)

wyjaśnia podstawowe zasady międzynarodowego prawa humanitarnego oraz wymienia podstawowe dokumenty ONZ regulujące funkcjonowanie obrony cywilnej w świecie,

II.1.2)

omawia podstawy prawne funkcjonowania obrony cywilnej w Rzeczypospolitej Polskiej,

II.1.3)

wyjaśnia rolę i zasady funkcjonowania Państwowej Straży Pożarnej oraz Państwowego Ratownictwa Medycznego,

II.1.4)

wymienia i charakteryzuje ochotnicze służby i podmioty ratownicze, takie jak: ochotnicze straże pożarne, Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, Tatrzańskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe, Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe,

II.1.5)

opisuje obowiązki pieszego i kierowcy w zakresie zachowania się na drodze w momencie przejazdu karetki pogotowia lub innego pojazdu z włączonymi sygnałami uprzywilejowania,

II.1.6)

identyfikuje obiekty opatrzone międzynarodowymi znakami ochrony dóbr kultury,

II.1.7)

rozpoznaje zagrożenia i ich źródła, zna zasady postępowania podczas pożaru, wypadku komunikacyjnego, w czasie zagrożenia powodzią, w przypadku katastrofy budowlanej, wycieku gazu z instalacji w budynku mieszkalnym, odnalezienia niewypału lub niewybuchu, zagrożenia lawiną, intensywnej śnieżycy,

II.1.8)

przedstawia typowe zagrożenia zdrowia i życia podczas powodzi, pożaru lub innych klęsk żywiołowych,

II.1.9)

wyjaśnia zasady postępowania w przypadku awarii instalacji chemicznej, środka transportu lub rozszczelnienia zbiorników z substancjami toksycznymi oraz zna możliwości wykorzystania środków podręcznych i masek przeciwgazowych do ochrony ludzi przed szkodliwym wykorzystaniem toksycznych środków przemysłowych oraz bojowych środków trujących,

II.1.10)

omawia zasady ewakuacji ludności i zwierząt z terenów zagrożonych,

II.1.11)

wyjaśnia zasady zaopatrzenia ludności ewakuowanej w wodę i żywność,

II.1.12)

charakteryzuje zagrożenia pożarowe w domu, w szkole i w najbliższej okolicy, wymienia rodzaje i zasady użycia podręcznego sprzętu gaśniczego oraz potrafi dobrać odpowiedni rodzaj środka gaśniczego w zależności od rodzaju pożaru (np. płonąca patelnia, komputer),

II.1.13)

wyznacza strefę bezpieczeństwa w sytuacji zagrożenia,

II.1.14)

uzasadnia potrzebę przeciwdziałania panice.

II.2.

Źródła promieniowania jądrowego i jego skutki. Uczeń:

II.2.1)

wymienia rodzaje znaków substancji toksycznych i miejsca ich ekspozycji,

II.2.2)

rozpoznaje znaki substancji toksycznych na pojazdach i budowlach,

II.2.3)

omawia wpływ środków promieniotwórczych na ludzi, zwierzęta, żywność i wodę oraz wie, jakie materiały można wykorzystywać jako zastępcze środki ochrony dróg oddechowych i skóry,

II.2.4)

wymienia sposoby zabezpieczenia żywności i wody przed skażeniami,

II.2.5)

potrafi omówić sposób użycia indywidualnego pakietu przeciwichemicznego, a także indywidualnego pakietu radioochronnego,

II.2.6)

wyjaśnia znaczenie pojęć odkażania, dezaktywacji, dezynfekcji, deratyzacji,

II.2.7)

wyjaśnia, na czym polegają zabiegi specjalne i sanitarne.

II.3.

Ostrzeganie ludności o zagrożeniach, alarmowanie. Uczeń:

II.3.1)

definiuje i rozpoznaje rodzaje alarmów i sygnałów alarmowych,

II.3.2)

charakteryzuje zasady zachowania się ludności oraz zna miejsca ukrycia się po ogłoszeniu poszczególnych alarmów,

II.3.3)

omawia zasady ewakuacji ludności i środków materiałowych,

II.3.4)

wskazuje drogi ewakuacji w szkole,

II.3.5)

potrafi zainstalować w telefonie komórkowym dostępny w miejscu swojego zamieszkania system ostrzegania o lokalnych zagrożeniach.

III.

Podstawy pierwszej pomocy. Uczeń:

III.1)

opisuje rolę układu oddychania, układu krążenia i układu nerwowego dla prawidłowego funkcjonowania organizmu, rozumie, jakie są następstwa zaburzeń czynności tych układów,

III.2)

podaje definicję, wymienia cele i zadania pierwszej pomocy, wymienia działania wchodzące w zakres pierwszej pomocy,

III.3)

rozumie znaczenie podejmowania działań z zakresu udzielania pierwszej pomocy przez świadka zdarzenia oraz przedstawia jego rolę,

III.4)

zna zasady bezpiecznego postępowania w miejscu zdarzenia, w tym:

III.4)a)

unikania narażania własnego zdrowia,

III.4)b)

oceniania własnych możliwości,

III.4)c)

rozpoznawania potencjalnych źródeł zagrożenia w kontakcie z poszkodowanym,
III.4)d)
wskazywania sposobu zabezpieczenia się przed zakażeniem w kontakcie z krwią i płynami ustrojowymi, stosowania uniwersalnych środków ochrony osobistej,
III.5)
podaje przykłady zagrożeń w środowisku domowym, ulicznym, wodnym, w przestrzeniach podziemnych, w lasach,
III.6)
przedstawia metody zapewnienia bezpieczeństwa własnego, osoby poszkodowanej i otoczenia w sytuacjach symulowanych podczas zajęć,
III.7)
potrafi rozpoznać osobę w stanie zagrożenia życia:
III.7)a)
wyjaśnia pojęcie stanu zagrożenia życia,
III.7)b)
wskazuje przyczyny i okoliczności prowadzące do szybkiego pogorszenia stanu zdrowia lub zagrożenia życia,
III.7)c)
wyjaśnia rolę układu nerwowego, układu krążenia i układu oddechowego w utrzymywaniu podstawowych funkcji życiowych,
III.8)
wie, jak prawidłowo wezwać pomoc:
III.8)a)
wymienia nazwy służb ratunkowych i podaje ich numery alarmowe,
III.8)b)
wskazuje, kiedy wezwać pomoc i w jaki sposób przekazać informacje o zdarzeniu,
III.9)
podaje przykład aplikacji na telefon komórkowy wspierającej udzielanie pierwszej pomocy,
III.10)
zna wyposażenie apteczki pierwszej pomocy, wymienia przedmioty, które powinny znaleźć się w apteczce np. domowej, samochodowej,
III.11)
zna zasady postępowania z osobą nieprzytomną:
III.11)a)
wymienia objawy utraty przytomności,
III.11)b)
ocenia przytomność poszkodowanego,
III.11)c)
ocenia czynność oddychania u osoby nieprzytomnej (trzema zmysłami przez okres do 10 sekund),
III.11)d)
wyjaśnia mechanizm niedrożności dróg oddechowych u osoby nieprzytomnej,
III.11)e)
udrażnia drogi oddechowe rękoczynem czoło - żuchwa,
III.11)f)
układa osobę nieprzytomną w pozycji bocznej bezpiecznej,
III.11)g)
zapewnia osobie nieprzytomnej komfort termiczny,
III.11)h)
systematycznie ponawia ocenę oddychania u osoby nieprzytomnej,
III.12)
zna i wykonuje podstawowe czynności resuscytacji krążeniowo-oddechowej:
III.12)a)
wyjaśnia pojęcie nagłego zatrzymania krążenia i wymienia jego oznaki,
III.12)b)
podaje przykłady zdarzeń, w których dochodzi do nagłego zatrzymania krążenia,
III.12)c)
opisuje algorytm podstawowych czynności resuscytacyjnych u osoby dorosłej,
III.12)d)
wymienia warunki i czynniki zapewniające resuscytację wysokiej jakości,
III.12)e)

omawia uniwersalny algorytm w nagłym zatrzymaniu krążenia,
III.12)f)
wykonuje na manekinie uciski klatki piersiowej i sztuczne oddychanie samodzielnie i we współpracy z drugą osobą,
III.12)g)
opisuje zastosowanie automatycznego defibrylatora zewnętrznego (AED) oraz wskazuje na jego znaczenie dla zwiększenia skuteczności akcji resuscytacyjnej, zna algorytm podstawowych czynności resuscytacyjnych z użyciem AED,
III.12)h)
przedstawia sytuacje, w których można prowadzić resuscytację z wyłącznym uciskaniem klatki piersiowej,
III.13)
wykonuje podstawowe czynności pierwszej pomocy w zadławieniu:
III.13)a)
wyjaśnia pojęcie i mechanizm zadławienia,
III.13)b)
omawia schemat postępowania w przypadku zadławienia,
III.13)c)
wykonuje na manekinie rękoczyn ratunkowy w przypadku zadławienia,
III.13)d)
wymienia przykłady działań zapobiegających zadławieniu u małych dzieci,
III.14)
zna zasady pierwszej pomocy w urazach kończyn:
III.14)a)
wymienia objawy związane z najczęstszymi obrażeniami narządu ruchu,
III.14)b)
opisuje metody udzielania pierwszej pomocy w urazach kończyn,
III.14)c)
wyjaśnia cel doraźnego unieruchomienia kończyny (ograniczenie ruchu, zmniejszenie bólu, ograniczenie ryzyka pogłębiania urazu, umożliwienie bezpiecznego transportu),
III.14)d)
zna i stosuje zasady unieruchomienia złamań kości długich i stawów (zasada Potta),
III.14)e)
wykonuje opatrunek osłaniający na ranę w obrębie kończyny oraz opatrunek uciskowy,
III.14)f)
w sytuacjach symulowanych prawidłowo unieruchamia kończynę po urazie w zastanej pozycji, wykorzystuje dostępny sprzęt do unieruchomienia złamanej kończyny,
III.14)g)
wymienia sytuacje, w których może dojść do urazów kręgosłupa,
III.14)h)
opisuje przykłady powikłań wynikających z urazu kręgosłupa,
III.14)i)
przedstawia metody przenoszenia poszkodowanych z urazem kręgosłupa,
III.14)j)
wymienia przykłady zapobiegania urazom w sporcie, w domu, w pracy,
III.15)
rozumie, na czym polega udzielanie pierwszej pomocy w oparzeniach:
III.15)a)
wyjaśnia pojęcie oparzenia, wymienia przyczyny i rodzaje oparzeń,
III.15)b)
omawia zasady postępowania w przypadku oparzenia termicznego,
III.15)c)
demonstruje metodę chłodzenia w przypadku oparzenia kończyny,
III.15)d)
wymienia przykłady zapobiegania oparzeniom, ze szczególnym uwzględnieniem małych dzieci i środowiska domowego,
III.16)
rozumie, na czym polega udzielenie pierwszej pomocy we wstrząsie:
III.16)a)
zna najważniejsze przyczyny wstrząsu, wymienia zagrożenia z niego wynikające,

III.16)b)
stosuje zasady postępowania przeciwwstrząsowego (ułożenie, ochrona przed wychłodzeniem, wsparcie psychiczne poszkodowanego),
III.17)
rozumie, na czym polega udzielenie pierwszej pomocy osobie podtopionej:
III.17)a)
opisuje sytuacje, w jakich dochodzi do tonięcia, wyjaśnia zagrożenia związane z wodą,
III.17)b)
wyjaśnia różnicę między podtopieniem a utonięciem,
III.17)c)
odtwarza etapy pomocy w podtopieniach, w sytuacji symulowanej podejmuje czynności pierwszej pomocy po wydobyciu poszkodowanego z wody (pozycja bezpieczna, zapobieganie zachłyśnięciu i wychłodzeniu),
III.17)d)
wyjaśnia, jak zapobiegać tonięciu i wypadkom w akwenach,
III.18)
rozumie, na czym polega udzielenie pierwszej pomocy w zatruciach:
III.18)a)
omawia zatrucie tlenkiem węgla (czadem), lekami lub środkami odurzającymi, wymienia ich objawy,
III.18)b)
opisuje zasady bezpieczeństwa w pomieszczeniach skażonych tlenkiem węgla, gazami toksycznymi,
III.18)c)
w sytuacji symulowanej podejmuje prawidłowe działania wobec osoby podejrzanej o zatrucie,
III.19)
zna zasady pierwszej pomocy w sytuacji wystąpienia zagrożenia z użyciem broni konwencjonalnej:
III.19)a)
zna definicję masywnego krwotoku,
III.19)b)
stosuje stażę taktyczną,
III.19)c)
umie zatamować krwotok za pomocą opaski improwizowanej,
III.19)d)
potrafi zatamować krwotok przy użyciu opatrunku uciskowego, potrafi zatamować krwotok z trudno dostępnych miejsc: pachy, pachwiny, szyi,
III.19)e)
zna zasady zachowania się w sytuacji zagrożenia (zasada „uciekaj, schowaj się, walcz”).

IV.

Edukacja obronna.

IV.1.

Reagowanie w sytuacji zagrożenia działaniami wojennymi. Uczeń:

IV.1.1)

zna ograniczenia organizmu ludzkiego związane z brakiem snu, wody i pożywienia oraz wpływem czynników atmosferycznych na możliwości przetrwania,

IV.1.2)

potrafi wyjaśnić zjawisko paniki oraz omawia sposoby jej przeciwdziałania,

IV.1.3)

zna środki podręczne do zwiększenia szans przetrwania i rozumie, jak je wykorzystywać,

IV.1.4)

zna możliwości pozyskiwania wody i pożywienia występujących w środowisku naturalnym.

IV.2.

Cyberbezpieczeństwo w wymiarze wojskowym. Uczeń:

IV.2.1)

zna zasady identyfikacji podstawowych zagrożeń cyberbezpieczeństwa,

IV.2.2)

zna i rozumie wybrane definicje cyberbezpieczeństwa zawarte w ustawie z dnia 5 lipca 2018 r. o krajowym systemie cyberbezpieczeństwa (Dz. U. z 2023 r. poz. 913 i 1703 oraz z 2024 r. poz. 834) oraz dokumentach NATO,

IV.2.3)

potrafi określić podział ról w czasie współdziałania układu militarnego z podmiotami układu pozamilitarnego,

IV.2.4)

potrafi odbierać ze zrozumieniem, tworzyć i przedstawiać złożone wypowiedzi dotyczące roli i miejsca cyberbezpieczeństwa militarnego w systemie cyberbezpieczeństwa państwa.

IV.3.

Szkolenie strzeleckie. Uczeń:

IV.3.1)

zna zasady składania i rozkładania broni,

IV.3.2)

potrafi wykonać strzelanie z wykorzystaniem: broni kulowej, pneumatycznej, replik broni strzeleckiej (ASG), strzelnic wirtualnych albo laserowych.